

Am cunoscut pe unul dintre aceștia, care obținuse prestigiosul premiu Goncourt, și care mi-a mărturisit: „Îmi dau seama că nu mai am nimic de spus. Așa că în fiecare toamnă și în fiecare iarnă efectuez un mare turneu de conferințe, destul de bine plătit, care îmi asigură viața pe tot anul“. Am cunoscut pe un altul, academician celebru, căruia i se putea cere, chiar prin telefon, un articol despre orice problemă și care, dacă onorariul era acceptabil, se așeza seara să-l scrie și-l preda a doua zi dimineața.

Viața aceasta am dus-o și eu, cu mulți ani în urmă, când locuiam într-un vast apartament de pe avenue Richard-Wallace, aproape în întregime ocupat de personaje importante din lumea filmului. Pe vremea aceea, frecventam toate boatele de noapte, toate marile și elegantele localuri „Chez Florence“, „Maxim's“, „Fouquets“, unde clienții nu erau primiți decât în haine de seară, asistam la toate premierele teatrale și la toate galele de filme, unde întâlneam aceleași figuri și credeam că aparțin acestei lumi, aceluia așa-zis „Tout-Paris“, față de care, de atunci, nu numai că nu mai am nici o îngăduință, ci doar dispreț și milă.

În opoziție cu acești așa-zisi scriitori, a căror activitate „literară“ constă mai mult din a fi prezenți la toate mondenitățile, am cunoscut un mare scriitor, care și-a câștigat pretutindeni celebritatea, și a cărei modestie și seriozitate m-au impresionat în mod deosebit și mi-au servit, mai târziu, ca să spun așa, ca model. Mă aflam pe la începutul carierei mele și locuiam în micul arhipelag Giens, unde îmi găsisem refugiu într-un fel de minaret, situat la etajul întâi al unei case de pe strada Porquerolles. Acolo, în liniștea aceluia birou izolat, îmi băteam la mașină, zilnic, câte un capitol pe zi, iar într-o altă casă din apropierea mea, un bătrîn slab, cu ochi în flăcări, bărbuț albă, scria fără ca cineva să știe de existența lui, Nimeni nu-l vizita. Nici un ziar nu-i semnala prezența. Chiar eu, care mă aflam la o distanță doar de vreo cinci kilometri de el, nu bănuiam că eram aproape vecin cu unul din cei mai mari romancieri ai lumii.

Reporteri din diferite țări m-au întrebat adeseori ce scriitori ocupă cel mai mare loc în formația mea literară. Tuturor le răspundeam: — Gogol, Dostoievski, Cehov și, mai aproape de noi, Faulkner și... Conrad², care, cum am descoperit mai târziu, a fost câțiva ani vecinul meu; a trăit Conrad la Giens? N-am obținut decât mult mai târziu răspunsuri destul de vagi, cu atât de multă strășnicie și-a păstrat Conrad incognito-ul său și atât de mult căuta să treacă neobservat.

Și totuși aici, la Giens, el a scris o carte deosebită de tot restul operei sale, al cărui subiect se raportează la epopeea napoleoneană.

La Monterey, în California, se poate vedea, pe fațada unui hotel, o placă de marmură, care arată că Robert-Louis-Sevenson³ și-a petrecut acolo o noapte înainte de a se îmbarca și a pleca spre insulele din Pacific unde a și murit. Există oare azi o placă pe fațada locuinței unde Josef Conrad a trăit mai mulți ani, a scris cel puțin unul din romanele sale și a murit? Nu știu, dar înclin să cred că nu.

Interviu realizat de
Paul B. MARIAN

1 Pe numele ei adevărat Sidonie Gabrielle, renumită scriitoare franceză (1873-1954), membră a Academiei Goncourt, autoarea unei serii de romane intitulate „Claudine“, „Chéri“ etc. (n.n.).

2 Pseudonimul literar al lui Josef Konrad Korzeniowski (1857-1924), prozator englez, de origine poloneză, care și-a câștigat o faimă mondială prin cărțile de aventuri inspirate din călătoriile sale: „Negrul de pe Narcissus“, „Taifun“, „Nostromo“, „Inimă întunericului“ ș.a.m.d. (n.n.).

3 Scriitor englez (1850-1894), autorul unor romane de aventuri: „Insula comorilor“, „Doctorul Jekyll și dl. Hyde“ ș.a. (n.n.).

Georges SIMENON

Cînd doctorul îmi prezicea o moarte apropiată

Celebru Georges Simenon, acum în vîrstă de 80 de ani, nu mai scrie romane, nici poliște nici literare. Ultima sa carte, un tom masiv de 756 pagini, apărută recent la editura pariziană Presse de la Cité, are un caracter autobiografic și se intitulă simplu *Mémoires intimes*. Sub forma unor destăinuri pe care le face fiului său Marc, scriitorul, de fapt ne istorisește nouă, cititorilor săi din lumea întreagă, despre copilăria-i mizeră, despre începuturile-i dificile, cînd publica povestiri și romane sub diverse pseudonime, despre cele două foste soții Tigy și Denise, ca și despre actuala Teresa (o italiancă ce i-a adus, în sfîrșit, fericirea), despre lunga sa ședere în Statele Unite, despre anii din Vandea, despre reședința de azi — „o căsuță la umbra unui cedru“ — din apropiere de Lausanne. O viață de om infometat de toate și cu o curiozitate de nepotolit. „Volum să văd totul, încerc toți“, ne spune el. A călătorit prețind și a încercat să cunoască, din interior, structurile societății, de la oamenii simpli din crîme pînă la cei puternici și ajunși. A fost prieten cu Pagnol, Raimu, Fellini, Cocteau, Henry Miller și mai ales cu André Gide. Ce nu a făcut, ce animal nu a crescut, ce sport nu a practicat, ce mașină nu l-a atras! O viață atât de bogată și de intensă, încît fenomenala sa producție literară — cîteva sute de volume — ne apare aproape ca o îndelungă anexă, Sintem de-a dreptul uluiți cînd, după ce povestește un an extrem de încărcat din existența sa, scriitorul adaugă: „În această perioadă, am scris șase romane. Iată titlurile...“ Monstru, demon sau, mai plauzibil, geniu?

Am avut o noapte rea. Dimineața, durerea era mai surdă dar mă neliniștea mai mult.

— Mă duc la răză la Fontenay-le-Comte.

Nu exista doctor la Vouvant. Mama ta a voit să mă însoțească, dar ea avea destulă ocupație acasă, cu tine și cu Boule, bucătăreasa, fără a mai pune la socoteală pe micul tău prieten căruia îi vedeam în orice moment o brazul roz apărînd într-un ochi al ferestrei.

Nu am trecut prin sat. Fermiera îmi arătase o cărare ce dădea, după un kilometru sau doi, în drumul departamental. Mersul atenua durerea. Făcuți două ore pînă la Fontenay-le-Comte, fiind liziera pădurii, și fui surprins de a fi parcurs, fără oboseală, nu mai puțin de unsprezece kilometri.

Mi se indică locuința înstărită a radiologului. Îi spusei, surizînd, ca pentru a mă scuza, că aveam probabil o coastă vătămată. Era tînar, dar grav, sigur de el.

— Scoateți-vă cămașa și poftiți aici...

A trebuit să mă așez, cu bustul gol, în spațiul unei sticle mate care mă apăsa.

— Nu mișcați... Respirați...

El se afla de cealaltă parte a plăcii ce răspindea o lumină slabă în întuneric și îmi dădea ordine scurte.

— Respirați... Rețineți aerul... Inspirați... Întoarceți-vă un pic la dreapta... Nu mișcați.

Cu fruntea încrețită, se duse să caute nu știu unde o foaie de hîrtie transparentă, pe care o puse pe placă și începu să deseneze ceea ce vedea în interiorul corpului meu. Se folosea de un creion ce scria. Nu-mi mai făcusem niciodată o radioscopie. Mă uitam la fața sa fantomatică, la nutra-i care devenea tot mai îngrijorată... După vreo șapte de ore, se ridică și mă eliberă de panoul de sticlă ce îmi strivea bustul.

— Imbrăcați-vă.

Am oroare de medicii care adoptă o atitudine solemnă și care nu se îndoiesc deloc de știința lor. Mă introduse într-un birou vast, inundat de soare.

— Luați loc!

Avea gesturi lente, măsurate, și totul se petrecea la el încetînit. Pădurea, mica noastră feimă, strada însăși, tăcută dincolo de ferestre, mi se păreau departe într-o altă lume. Cît despre el, folosea de zor creionul, apoi, cu ajutorul unei rigle, trasă linii misterioase pe imaginea pe care o obținuse de la mine. Notă, îmi amintesc, și niște cifre pe margine. Totul era misterios, la fel de impresionant ca și o liturghie pentru cel ce asistă pentru prima dată.

— Tatăl dumneavoastră trăiește?

— Nu.

— La ce vîrstă a murit?

— La patruzeci și patru de ani.

— De ce?

— Angină pectorală.

Umic suris, ca și cum aceasta îl încînta.

— Oare coastele mele... Înginai.

— Coastele dumneavoastră nu au nimic, mi-o rețea el. E ceva cu mult mai serios. Priviți aici...

Rigla se așeză în diagonală pe imaginea unuia dintre organele mele.

— Inima dumneavoastră are...

Mi-a spus o cifră, nu mai știu cîți centimetri, o cifră care exprima dimensiunea importantului organ. În orice caz, o cifră mult prea mare, zicea el.

— O inimă hipertrofiată, vedeți. E ceea ce popular se numește o inimă de atlet. Și aceasta...

Îmi arătă o mică proeminență deasupra inimii. Tot rău!

— Fumați?

— Pipă.

— Va trebui să vă lăsați... Sînteți băutor?

— De vin.

— S-a terminat. De azi încolo nici o picătură!

— Lucrați mult?

— De obicei scriu șase romane pe an.

— A, scrieți romane?!

Îmi era aproape rușine de meseria mea.

— Va trebui să nu mai scrieți.

— Ce să fac atunci?

— Să vă odihniți. Și... mai ales, nu raporturi sexuale!

— La drept vorbind, ce am?

— O inimă de om bătrîn...

Aveam treizeci și șapte de ani și tocmai parcursesem pe jos, fără a simți nevoia să mă opresc pentru a mă odihni, unsprezece kilometri.

— Riscul e mare?

— Vă dau încă doi ani de viață, cu condiția să îmi urmați prescripțiile.

Îmi „dădea“ doi ani. Și nu era un om cu care să te țirgăiești. Aproape că aveam chef să-i strig: „Ce-ar fi dacă mi-ai acorda cinci?“

— Nici un fel de oboseală fizică. Trebuie să mergeți cît mai încet...

Acest om solemn și categoric, care o făcea pe Dumnezeu Tatăl, mă vrăjise. Biroul său era impresionant, fața, costumul, vocea sa gravă nu admiteau contradicții.

— Locuiți departe?

— În pădurea de la Vouvant.

Nu mai existau taxiuri.

— Sînteți singur?

— Căsătorit. Am și un copil...

Ridică din umeri, vrînd parcă să spună că nu are nici un amestec.

— Vă costă două sute de franci.

M-am condus pînă în pragul frumosei sale case și eu am pornit-o mașină spre drumul departamental, punînd la loc în buzunar pipa pe care o scosesem fără să-mi dau seama. Am parcurs, sub soarele amiezii care îmi ardea ceafa, cei unsprezece kilometri care mă despărțeau de locuința noastră provizorie, așa cum fuseseră toate locuințele noastre pînă atunci. De data asta, am făcut mai multe opriri, ca și cum inima, la care îmi duceam cînd și cînd mîna, ar fi bătut prea puternic... Nimic dramatic, mă simțeam ca anesteziat. Acceptam. Doi ani... Era război, primejdie. Puteam deja să fiu mort, mă putea ucide unul din bombardamentele de la Rochelle... Nu-mi trecea prin cap să consult un alt medic. Oare acesta nu mi-ar fi spus același lucru ca și teribilul său confrate?

M-am oprit un moment la singurul bistrour întîlnit și, pe punctul de a comanda un pahar de vin alb, cerui un pahar de apă minerală.

A nu mai fuma. A nu mai scrie. A nu mai face dragoste. A nu mai... În schimb aș trăi! Doi ani...

Tigy mă aștepta, surizătoare, căci ea îmi palpase pieptul și coastele în ajun și, dacă mă lăsase să mă duc la Fontenay, o făcuse numai pentru liniștirea mea.

— Ei?

Tu mă priveai de asemenea cu ochii tăi lămuinoși, iar Boule se duse să-mi caute o cămașă curată, căci a mea era leoarcă.

— Nimic rău? întrebă Tigy.

— Coastele mele sînt în perfectă stare.

Toți dejunaseră. Am fost servit și nu mai știu ce am mîncat. Tu ai fost condus sus, pentru sîntă. Eu am dus-o pe maică-tă în umbra arborilor. Ce arbori splendizi! Frunzele tremurau și soarele juca cu ele un joc minunat!

— Ai ceva să-mi spui, nu-i așa?

— Da. Promite-mi că vei fi curajoasă...

Ea era întotdeauna. Introducerea era inutilă, dar încercam totuși să o pregătesc, cum se spune în familie.

— Coastele mele nu au nimic.

— Eram sigură.

— Însă...

— Ești bolnav?

— Da.

— Plămîni?

— Nu. Inima. Se pare că am o inimă de atlet...

Ea nu se putu stăpîni de a surîde.

— Atunci? E bine, nu?

— Inseamnă că am o inimă prea mare.

— E grav? Se poate îngriji?

— Se pare că nu se poate îngriji.

De data asta, ea se tulbură și deveni palidă.

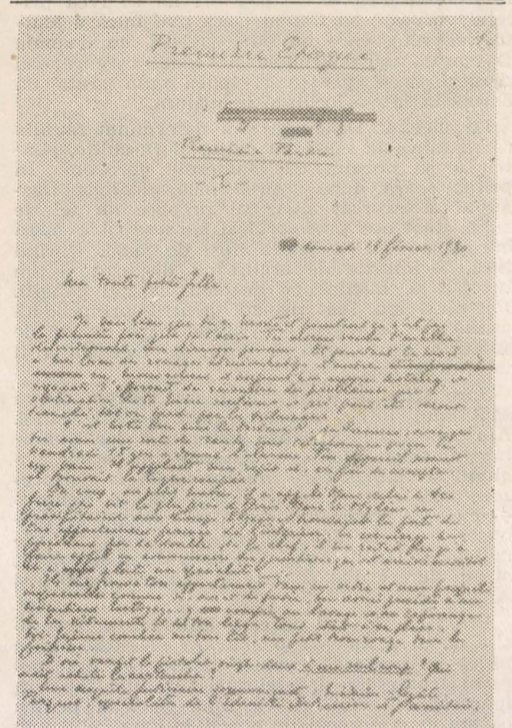
— Nu te simți bine?

— Ba da. M-am dus și m-am întors je jos.

— Spune-mi adevărul, Georges. Nu mai umbra cu ocolșuri...

În sfîrșit, cu ușurare, îi vorbii, căci ea avea dreptul să știe și, de altfel, tot ar fi înțeles:

— Ca și tata sau aproape... Mai am doi ani de trăit...

● Prima filă de manuscris a „Memoriilor...“

Deveni rigidă, ceea ce la ea era un fel de a-și manifesta emoțiile.

— Ești sigur?

— Doi ani. Dar și aceștia numai cu condiția...

Îi vorbii despre pipă, despre vin, despre mesele ușoare, căci mi se recomandase să mînc frugal, am uitat să amintesc. Despre castitate, despre abținerea de la orice efort.

Ne-am întors în casă în tăcere, mină în mină, și modesta noastră fermă ni se părea, oh, mai încîntătoare ca niciodată...

Prezentare și traducere de
Ionel BANDRABUR

MERIDIAN LIRIC

O voce iberică inegalabilă

Miguel Torga

Miguel Torga, pe numele său adevărat Adolfo Correia da Rocha este fără îndoială cel mai mare poet portughez al epocii contemporane. Două premii literare (*Knokke* și *Montaigne*) atribuite în ultimii ani, ca și o antologie poetică însumînd creația literară a peste 50 de ani, vin să confirme, dacă mai era nevoie, marea sa valoare și prețuirea de care se bucură în lumea literară hispanică.

S-a născut în 1907 într-un sat din provincia Trás-os-Montes și este de profesie medic. A debutat în literatură în anul 1928 cu volumul de poeme *Ansiedade* (Neliniște). Independența aproape agresivă a temperamentului său l-a situat de timpuriu în afara oricăror grupări literare. Portughez și european, regional și universal, dar mai ales profund iberic, suferind neîncetat seducția mării, Miguel Torga zugrăvește în opera sa dramatica ascensiune a unei moșteniri literare multiforme și curajoasă tentativă de a o sintetiza.

Decernarea premiului *Montaigne* a coincis cu apariția ultimului volum *Sexto Dia* (Ziua a șasea) din ciclul *A Criação do Mundo* (Facerea lumii). Celelalte patru volume ale ciclului sînt: *Os Primeiros dois Dias* (Primele două zile) 1937, *O Terceiro Dia* (Ziua a treia) 1938, *O Quarto Dia* (Ziua a patra) 1939 și *O Quinto Dia* (Ziua a cincea) 1974. Greu de încadrat într-un gen literar, ele înbină momentele lirice cu notația jurnalistică și relatarea de dimensiuni parabolice.

POEM MELANCOLIC PENTRU NU ȘTIU CE FEMEIE

Ți-am dat zilele, orele, minutele
Anilor de viață ce-au trecut;
În versurile mele au rămas
Imagini — măști anonime
Ale chipului tău interzis;
Foamea neîmplinită ce-am simțit
De tine era
Foamea instinctului ce n-a fost auzit.

Retras acum, citesc versurile,
Număr deziluziile de pe lista inimii,
Mi-amintesc coșmarul dorințelor,
Privesc deșertul uman pustiu
Și mă întreb de ce, din ce pricină
Pe dunele pieptului tău vîntul trece
Fără să se împiedice de grația
Celui mai ușor semn al mîinii mele...

SFINXUL

Esti chiar subtila voce
A drumului spre Teba,
Glas feminin, ambiguu,
Matern și sibilin-osînditor.
Neclintit ascult întrebarea, melodia,
Sofismul sonor,
Și mă oprește o atît de mare sfîciune,
Că nu răspund — roșesc.

Așa confuz mă văd prins în dilema
De a mă condamna de mă destăinui,
Și-așa neliniștit în timp ce nu-ți spun
De mine tot ce știu,
Încît pierd singele meu rece, masculin,
Care — învins — urmează legea veche
Ce te trimite să te joci cu al meu destin
Căci ești femeie și te-am întîlnit.

RENUNȚARE

Cum niciodată n-ai venit, să nu mai vii!
Cel mai bogat tezaur e cel ce se refuză

Sprintenă corabia cu pinze pe alte mări
plutește

Cu aripile ce le-aveai.

Fugi de tine pentru că de mine ai fugit
Crește singurătatea care mă consumă
Și șterge din memoria plaja tristă
Unde eu chem valurile cu numele tău.

DIALOG

Întreb...
Dar cine ar putea să-mi răspundă?!
Tu nu, riu fără aripi
Care ești
Ca să treci
Nici tu planetă mișcătoare
Ce pari oprită
Din mers...
Om cum sint, numai de la oameni —
semenii mei

Înțeleg vorbirea
Gesturile
Și destinul.
Iar acestia ca și mine
Privesc cerul și pămîntul
Riturile și planetele
La fel și ei întrebă
Întrebă, dar pe cine?

EXAMEN

Mag, fără zei recunosc
Lîmîta puterilor mele.
Numai în rare momente
De inspirație
Reușesc miracolul unui poem,
Teoremă
Indemonstrabilă pentru cei mulți.
Dar tocmai de această lîmîtă sint mîndru:
A fi om
Și poet.
Umil,